Barndomserindringer fra Nørregade 1 og 3 i Horsens

Dette erindringsforløb handler om de fysiske rammer, mennesker og hændelser, som jeg oplevede dengang, vores familie boede der. Men lidt skal der med fra en pålidelig kilde, fra museumsinspektør Ole Schiørring, Horsens Museum. Han udtaler om Nørregade 1:

”Et imposant teglstenshus med anvendelse af bindingsværk i en stil, der må henregnes under nationalromantikken.”

Huset blev tegnet af arkitekt Viggo Norn og oldefar Jens Peter Holmboe lod det opføre i 1906; det fik navnet Gyldinghus, opkaldt efter Jens Peters første kone, Cathinka Emilie Gylding og hendes far, skipper Hans Sørensen Gylding. Jeg forestiller mig, at skipper Gylding var velhavende, så han har støttet Jens Peter med økonomien til opførelsen af Gyldinghus.

J.P. deltog som menig i krigen 1864 og blev hårdt såret ved Dybbøl skanser den 18. april, men hans liv blev reddet af tyskerne. Et uddrag fra hans dagbog blev bragt i en artikel i Berlingske Tidende den 14. februar 1958, da firma I.P. Holmboe & Søn havde 100-års jubilæum, med overskriften: Stafet til Graasten efter champagne til krigsfange. Han fortæller bl.a., at da en prøjser så, at der væltede en stærk blodstrøm fra min arm, smed han straks sit gevær og sagde: ”Arme Kerl”, hvorpå han lagde sig ned, sprættede ærmet op og forbandt min arm. J.P. blev kørt til et lazaret, og den 26. april blev han opereret af en tysk professor, læge Langenbeck. Efter operationen blev han meget syg, så lægen erklærede, at der var intet håb. J.P. måtte få, hvad han ønskede. Han forlangte champagne, og der blev straks sendt en stafet til Gråsten efter en flaske, da der ingen var at få i byen.
Hjemkommet fra krigen måtte J.P. opgive sit arbejde som malermester, så han nedsatte sig som farvehandler i gården Smedegade 32. I 1906 blev farvehandelen flyttet til Nørregde 1 og videreført af vores farfar, Jens Christian Gylding Holmboe, der var uddannet cand.pharm.

Da jeg blev født i 1937, boede familien Nørregade 1 på 1. sal i en lejlighed med 3 stuer og 3 værelser. Lejlighedens stuer vendte mod syd, og da der var store vinduer fandt solen ofte vej til disse højloftede rum. I dagligstuen var der stuklofter med rosenkranse og to smalle vinduer med små blyindfattede ruder. Stuen havde en karnap, som gjorde, at det var muligt at se i tre retninger – mod øst, hen ad Nørregade, mod vest ud mod Mælketorvet og mod syd nedad Graven, der var ensrettet. Under krigen marcherede tyskerne opad Graven og henad Nørregade, hvor de skrålende af fuld hals. Da freden kom den 4. maj om aftenen, hoppede og dansede vi af glæde i karnappens sofa.

Spisestuen, som var nabo til dagligstuen, vendte ud mod Mælketorvet og havde også en form for karnap, hvorfra det bl.a. var muligt at se, når lastbilen fra Obels Sydfrugter

i Odder gjorde holdt foran købmand Gunnar Bendixens købmandsbutik. I forlængelse af dagligstuen lå herreværelset, hvor far havde sit hjemmekontor, men hvor der også var en hyggekrog med en solid hjørnesofa. Om søndagen gik far ned på posthuset ved Vitus Berings plads og hentede post til Lakfabrikken og Tapetforretningen, boks 106 og 121.

Under krigen fik vi ofte besøg af mormor, Anna Klüver, som boede i Vejle, og så sad vi om aftenen i hyggekrogen og spillede 500; der blev rørt æggesnaps, til den blev helt hvid, eller der blev sat en skål med sukrede æbler ind i en åbning i kakkelovnen, - en liflig duft bredte sig i stuen.

En smal gang forbandt spisestuen med soveværelser, køkkenet og badeværelset. Det første værelse var børneværelset, hvor storebror Ole og jeg havde en mørkegrøn køjeseng. Jeg lå i den nederste og husker, at en gestapomand med en revolver i hånden var kommet ind i lejligheden via bagtrappen; han spurgte mig, hvor min far var – det må have været i slutningen af 1943 eller begyndelse af 1944, da jeg var 6 år. Heldigvis havde jeg ikke fået noget at vide om, at far var med i modstandsbevægelsen, og heller ikke hvor han befandt sig. Senere fik jeg at vide, at han var blevet advaret og var cyklet ud til sommerhuset på Næsset og derfra udenom byen til Vejle.

Det andet værelse var vores forældres, Karen og Asgers soveværelse med vinduer ud mod Smedegade. Inventaret var i hovedtræk en stor dobbeltseng, et omfangsrigt klædeskab og i hjørnet ind mod badeværelset tronede en velvoksen kakkelovn. I december blev julegaverne anbragt ovenpå klædeskabet, så her var en god mulighed for at smugkigge. Under krigen var rullegardinet i en mørkegrøn farve, så intet lys slap ud, når sirenerne havde udspyet deres gennemtrængende advarselshyl under luftalarmen. I badeværelset var et hvidt badekar, og en gasvandvarmer sørgede for at vandet kunne opvarmes. Gasvandvarmeren spruttede og larmede, men vandet blev varmt, så vi alle fra tid til anden kunne få os et vederkvægende bad. Gulvet i badeværelset var belagt med gummifliser med spændende mønstre, der kunne danne sjove figurer, set fra wc-kummen.

Der var en dør ud til en lille altan, som vendte ud mod et mindre gårdareal. Fra altanen var en tørresnor, som i den anden ende var fastgjort til et trappetårn. Fra den pinlige afdeling husker jeg, at jeg havde fundet et kondom i en skuffe, havde fyldt det med vand og smidt ”bomben” ned i en skakt, som var lige nedenfor altanen. I min uskyldighed havde jeg måske nok undret mig over, hvorfor far opbevarede hvide balloner i en skuffe -.

Fra hovedtrappen førte en dør ind til en altid lille mørk entré med et hjørneskab og et stort spejl med en lavtsiddende hylde, der var anbragt lige for næsen af den indtrædende. Her i dette mørkekammer havde mor anbragt en stor taske, som indeholdt hendes pung. Jeg må indrømme, at jeg en gang forgreb mig på denne pung og tilegnede mig 10 eller måske 25 øre, som blev formøblet hos slikmutter i Grønnegade – lakrids og alteabolcher var det foretrukne slik. Ved siden af vores

hoveddør var en dør ind til et mindre værelse, som i en årrække var kontor for Lakfabrikken i Vestermarken. Da vores søster Jette, født 1940, blev ældre, overtog hun dette lille nordvendte ofte kolde værelse.

Vi 3 børn led ikke nogen nød under krigen, selvom mange dagligvarer, smør, sukker, m.m. var rationerede. Især de første tre år af krigen mærkede vi ikke meget til, at Europa var i flammer. I slutningen af 1943 gik vores far "under jorden" - han lod sive ud, at han var taget til Sverige, men boede i virkeligheden i Lundsmark, nær Ribe, hos kunstmaleren Agnes Smidt. Mens far boede hos Agnes Smidt malede hun et, synes jeg, vellignede portræt af ham, iført en mørkeblå ulden sweater og med et roligt, afklaret ansigtsudtryk. Maleriet er hos min søster Birgit i København.

Senere malede hun også et portræt af vores farfar, Christian Holmboe, efter et fotografi. Dette maleri er hos min søster Jette i England.
På min Gretes opfordring fik jeg interviewet far, da han var i 80'erne, om hans oplevelser i perioden 1939-45. Interviewet blev taget i små bidder i boligen, Vinkelvej 10, Bjerre. Far havde forberedt sig godt til de 10-12 interviews, som blev indspillet på bånd og senere overført til en CD.

Vi plejede at ha' et juletræ, hvor stjernen nåede helt op til loftet, det skete også juleaften i 1944. Mor havde anbragt det noget mindre juletræ end sædvanligt på en kasse, så det kunne nå op til loftet. I de ca. 1½ år far var "under jorden" så vi ham kun nogle enkelte gange, når han kom på en kort visit. Under krigen skete det jævnligt, at luftalarmen lød, og både vi og adskillige personer fra Nørregade søgte tilflugt i kælderen under Nørregade 3, der hovedsagelig blev anvendt til opbevaring af tapet, som var pakket i store baller. Tapetballerne var velegnede til at sidde på. Jeg mindes en lille for os ukendt mand med kasket, som sammen med sin korthårede foxterrier havde fundet vej til tapetkælderen.

I pinsen 1944, 28. maj 1944, døde vores farfar, Christian Holmboe af et hjerteslag i hans elskede sommerhus i Strandhuse ved Juelsminde. Samme dag havde han skrevet et pinsebrev, "I Elysium" til faster Grete og onkel Poul, som boede i Nyboder, København. Brevets smukke, livsbekræftende indhold får igen liv hver pinse hos os i Bakkehuset, Ry.

Jeg husker stort set kun farfar fra fotografier. En enkelt oplevelse dukker op. Farfar og vores farbror Erik sad i et mindre baglokale til farvehandelen, Nørregade 1 og styrede forretningsgangen. De enkelte gange jeg besøgte ham på hans kontor, fik jeg en Delfa fra en lille grøn æske. Det fortælles, at farfar var en meget vellidt chef og en populær borger i Horsens. Det kom tydeligt til udtryk, da et usædvanligt stort følge viste ham den sidste ære ved at følge hans kiste fra Klosterkirken til hans sidste hvilested på Østre Kirkegård.

Efter freden den 5. maj 1945 kom der igen gang i selskabeligheden. Der blev dækket fint op i spisestuen med sølvbestik og smukke glas. Gæsterne havde fundet

selvskabstøjet frem, og der blev serveret suppe, steg og dessert. Serveringen stod "Stoffer", fru Christoffersen, for. "Stoffer" var meget benyttet som serveringsdame hos en del af borgerskabet i Horsens. I køkkenet residerede en kogekone. Efter at vi børn havde hilst "pænt" på gæsterne, gjorde vi os usynlige. Der blev holdt en pause i middagen, hvor cigaretter og cigarer blev budt rundt. Efter middagen blev der drukket kaffe inde i dagligstuen, og der blev budt på cognac og likør.
Kaffen blev skænket af en kobberkande hvortil hørte sukkerskål og flødekande, ligeledes af kobber.
Både mor og far var bridgespillere. Far var medlem af en bridgeklub, og flere gange har jeg, da jeg blev ældre, overværet spillet, der ofte foregik i glassalen på Jørgensens hotel. Luften var tyk af røg i lokalet, og én af de spillere, som far havde som makker, tandlæge Rohden, var med sin cigarrygning med til at lægge røgslør i lokalet. En anden makker var antikvarboghandler Elkjær, som havde en med bøger fra gulv til loft mindre antikvarboghandel i Grønnegade.

Vores mor spillede af og til bridge i dagligstuen sammen med damerne: Fru Langdal, fru Hede og fru Wolhardt. Når jeg havde sagt pænt goddag til damerne, vankede der et stykke slik fra slikskålen på hjørnet af bridgebordet. Damerne røg cerutter, og det kunne lugtes.

Lejligheden blev opvarmet med 5 kakkelovne. Om søndagen, i vintertiden, sørgede far for at tænde op i stuerne. Der blev fyret med koks og briketter, som blev opbevaret i et lille aflukke på bagtrappen.

På 2. sal boede sagfører Olesen med frue. Som børn så vi ikke meget til dem i det daglige, men når det var fastelavn aflagde bror Ole, fætter Peter og jeg visit hos dem, sang fastelavnssangen for dem i deres soveværelse og "truede" med at lave ballade, hvis ikke de gav os fastelavnsboller – de tog det pænt, og vi fik en skilling.

På 3. sal boede tante Edith og farbror Erik med deres børn Peter og Kirsten. Peter var jævnaldrende med Ole og mig.

På 4. sal var 6 mindre værelser, 3 "pigeværelser", og værelse til fætter Peter, Ole og mig Desuden var der et vaskerum med et par gruekedler. Jeg husker fru Laursen, en stout kvinde fra landet, som vaskede for vores familie. Når arbejdsdagen var forbi, kom hun ned i lejligheden og fik sin løn; hendes hænder var blevet store og ophovnede – jeg kan se dem for mig.

I kælderen var viktualierum. Her opbevaredes bl.a. syltede frugter og æblemost fra mosteriet Appella i Odder, som haven på Næsset havde leveret nedfaldsæbler til.

Så var der farvehandelen, som havde sin store facade med adskillige vinduer ud mod Nørregade og Smedegade. Jeg husker, at en del farvepulver var i skuffer under disken, og at forskellige væsker - terpentin, sprit, fortynder m.m. blev opbevaret i store

glasflasker i et baglokale til butikken. I baglokalet var også en stor fustage med klister, som blev købt af malerne, der selv rørte deres limfarver ud.

Som børn måtte vi godt komme i butikken, bare vi ikke gik i vejen for ekspedienterne – Josefsen, Bojsen og Møller m.fl. Midt i butikken var kassen, som blev passet af den meget venlige frøken Schmidt, som senere blev gift med Andersen, ansat i gulvbelægningsafdelingen.

De to bygninger, Nørregade 1 og 3, var bygget sammen. En smal port førte ind til en mindre lukket gård, omkranset af en bygning på et par etager, med facaden ud mod Smedegade. Desuden var der en lagerbygning, som farvehandelen benyttede som depotrum.

En smal passage førte ind under Nørregade 3 og op til et større gårdareal med flere bygninger, en laboratoriebygning, en lager- og fabrikationsbygning og 3 garager. Endnu en port førte ind under fabrikationsbygningen videre til en smal, langstrakt gård, hvor der i lagerskure bl.a. blev opbevaret sække med farvepulver. En mur afgrænsede gården over mod den hedengangne avis, Socialdemokratens domicil.
Vi børn havde en dejlig legeplads i den store gård – der blev spillet cricket, ”hoppet i mand” med hinkesten og trillet marmorkugler til den lille fordybning i porten under fabrikken. Om vinteren, når frosten satte ind, lavede vi en glidebane langs med rækværket til en kælderskakt. Der blev selvfølgelig også bygget snemænd, når der var mulighed for det.

Firmaet havde et par budcykler, og især på den trehjulede suste vi rundt i gårdene, når virksomheden var lukket. Jeg kommer til at tænke på én af de ansatte, som bør ha' en særlig omtale; han hed Hans Hansen og var firmaets chauffør. Vi var lidt bange for Hansen, han kunne til tider virke noget brøsig, men var i virkeligheden et ejegodt menneske. Hansen var single og boede hos sin mor. Om fredagen løb han af og til ind i en brandert, og vi kunne høre ham larme, når han hen på aftenen fyldte koks på fyret i kælderen i den lille gård.

Firmaet havde en lastbil, en Ford af ældre årgang. At manøvrere gennem de smalle porte op til den øverste gård med den lastbil, det krævede virkelig sin mand – Hans Hansen var manden.

Det må være på sin plads også at berette om et par af de historier, vi fik fortalt om generationen før os. I lagerbygningen var et hejseværk, som var beregnet til at flytte varer op og ned fra 2.sal. Det fortælles om vores farbror Knud, at han var noget af en vovehals – forsynet med en paraply tog han springet fra 2.sal. Det gik godt – måske har det været en parasol! Knud var forfatter og journalist, blev en af de første danske muslimer, lærte sig arabisk og tog beduinernes parti mod italienerne i Abessinien (Libyen). På en rejse på kamelryg, på vej til Mekka, blev han dræbt den 31. oktober 1931 – 29 år gammel - han skrev bl.a. bogen, Ørkenen brænder.

Vores farbror Ebbe havde fremstillet tinsoldater, som han havde støbt på laboratoriet i den øverste gård. Han bemalede dem i forskellige farver og "førte krig" med tropperne på vores farmors spisebord. Ebbe deltog i modstandskampen, blev taget af tyskerne og døde kun 23 år gammel den 5. december 1944 i den tyske koncentrationslejr Porta Westfalica.

Vi bevæger os nu over i bygningen Nørregade 3. Museumsinspektør Ole Schiørring, Horsens Museum skriver bl,a.: "Arkitekt Viggo Norn tegnede huset Nørregade 3 i 1912. Dette hus er opført som et typisk nederlandsk hus med sin svungne gavlspids og de vandrette og lodrette lyse bånd. Forbilledet kunne nemt være hentet på en rejse til Amsterdam eller de nordtyske købstæder. Firmaet I.P. Holmboe & Søn erhvervede sig bygningen i 1913."

En bred trappen med et glat trægelænder, som var velegnet til en rutschetur, førte op til lejlighederne. På 1.sal havde læge Hjorth sin praksis. Jeg kan huske, at da familien netop var kommet, mødte jeg de to yngste døtre, Gunvor og Mia, nede i gården – de havde rodet i skraldekasserne ved fabrikken og var blevet meget kulørte. På 2.sal boede vores farmor og farfar. Farmors fulde navn var Signe Adolfine Marie (Misse) Dreyer.

På 3. sal boede pastor Søbye, han havde et bredt hoved, og så var han venstreorienteret, mener jeg at ha' hørt!

Efter farfars død den 28. maj1944 var der en periode, hvor personalet videreførte firmaet, da både farbror Erik og vores far af gode grunde var forhindrede i at vise sig på "scenen".

Efter krigen overtog farbror Erik ledelsen af I.P. Holmboe & Søn, og far blev chef for tapetforretningen, gulvbelægningsafdelingen og lakfabrikken i Vestermarken.

Farmor blev boende i lejligheden på 2.sal., og to af værelserne, med egen indgang fra trappen, blev indrettet til kontor for lakfabrikken. Farmor oplevede jeg som en kærlig og viljestærk kvinde, da jeg senere oplevede hende som voksen. Som barn besøgte jeg hende af og til i hendes soveværelse, og så vankede der en mariekiks. Så længe farmor levede, lå farfars flotte hat på hattehylden i lejlighedens entré – han var lige gået en tur uden hat.

Der var ofte solskin i dagligstuen, som havde en karnap ud mod Nørregade. På et lille bord stod en dekoreret sølvslikdåse, som var et besøg værd. I stuen var et flygel, som farmor spillede børnesange på for os børn. Om foråret holdt farmor af at cykle til Bygholm park for at hente nyudsprungne grene til anbringelse i en stor vase ved siden af flyglet. I julen fik farmor besøg fra København. Det var farbror Vagn og hans kone, tante Meta. Vagn sad i karnappen og røg pibe. Meta, født i Rumænien, virkede meget fremmedartet. Vi børn spillede kuglespil i herreværelset.

Vi flytter nu scenen ned til tapetforretningen, som havde indgang i porten fra Nørregade. På den modsatte side var en indgang til farvehandelen. Hr. Bundgaard, en slank gråhåret mand var førstemand i forretningen. I sine unge dage var han en fremragende cricketspiller. Det var et virkelig stort forretningslokale. Langs den ene væg stod mange store linoleumsruller opmarcheret – derinde, imellem disse kolosser lavede vi huler. På den modsatte væg var hylder med mange forskellige slags tapeter.

Lige efter krigen, i efteråret 1946, fejrede mor og far deres kobberbryllup i tapetforretningen. Et langt bord var placeret midt i det store aflange rum, og spredt ud over den hvide dug lå mange pudsede, skinnende kobbermønter – der var 5-ører, 2-ører og halve enører.

Hvor bliver min nærmeste familie, forældre og søskende, så af i denne sammenhæng? Jeg har valgt at skrive om tiden, indtil jeg blev ca. 9 år, dvs. årene 1937-1946 + lidt stof fra ”familiekrøniken”.
Det er mit indtryk, at min mor og far arbejdede godt sammen. Mor passede hjemmefronten og far sørgede for at firmaerne fungerede. En undtagelse var, som tidligere fortalt, da far i slutningen af 1943 og indtil freden 5. maj 1945 var ”under jorden” - hvor alt var sat på lavt blus.

Jeg havde en god legekammerat i min bror Ole, født i 1935. Vi var begge ulveunger og senere spejdere i Vitus Berings flok/trop, og vi havde også begge glæde af at begynde at spille tennis, når vi var i sommerhuset på Næsset.

Min søster Jette, født i 1940, og min bror Lars, født i 1945 husker jeg kun lidt om, kun at de var små, og at mor havde 2 barnepiger på samme tid. Min søster Birgit blev født i 1951.

Det var så et lille indblik i nogle af mine barndomsminder.
Det er en glæde at se, at de to bygninger, Nørregade 1 og 3, den dag i dag fremtræder meget velholdte.

Finn Holmboe
februar 2020